DREPTURILE OMULUI ÎN PERIOADA STĂRII DE URGENȚĂ

Nicolae OSMOCHESCU
CZU: 341.231.14:616.98 nicolaeosmochescu@gmail.com

Starea de urgență introdusă în martie 2020 în Republica Moldova este determinată de pandemia COVID-19.

Introducerea stării de urgență și limitarea exercitării unor drepturi și libertăți ale omului au generat, declanșarea unor polemici și discuții aprinse, dure, acide și deseori demagogice și populiste la toate nivelurile societății de la cetățean la funcționar de stat, om politic.

Atitudinea față de starea de urgență și măsurile nu întotdeauna populare, dar obiectiv necesare, impuse de pandemie, necesită o analiză comparată a unor norme constituționale ale RM și normele de drept internațional public în materia drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Vom demonstra prin analiza acestor norme că în perioada stării de urgență statul, prin actele organelor sale abilitate, poate și este obligat să introducă anumite restricții și limite, în exercitarea de către persoanele fizice a unor drepturi și libertăți, precum și procedura legală de adoptare și aplicare a acestora în viața cotidiană a omului. Nu analizăm măsurile concrete, limitele stabilite și necesitatea obiectivă a acestora, formele și limitele răspunderii juridice disciplinare, administrative sau penale a persoanelor care nu se conformează cu regulile stabilite sau încalcă regulile stabilite.

În acest sens, se impune analiza art. 66 lit. m) din Constituția RM „Drepturile de bază” ale Parlamentului, unde este stipulat – „Parlamentul declară starea de urgență, de asediu și de război”.

Așadar, conform Constituției, declararea stării de *urgență* este competența exclusivă a Parlamentului, care o poate declara în anumite condiții la solicitarea Guvernului sau a Președintelui cu respectarea procedurilor interne prevăzute de Regulamentul Parlamentului.

Reglementările concrete ale stării de urgență sunt stipulate în Legea nr. 212 din 24.06.2004 privind Regimul stării de urgență, de asediu și de război.

În art.1 din lege starea de urgență este definită în următoarea formulă „*starea de urgență – ansamblu de măsuri cu caracter politic, economic, social și de menținere a ordinii publice, care se instituie provizoriu în unele localități sau pe întreg teritoriul țării în caz de: a) iminență a declanșării sau declanșare a unor situații excepționale cu caracter natural, tehnogen sau biologico-social, ceea ce face necesară prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor acestora; b) existenta a unui pericol pentru securitatea națională sau ordinea constituțională, ceea ce face necesară apărarea statului de drept, menținerea sau restabilirea stării de legalitate…*”

În perioada stării de urgență, legile și alte acte normative adoptate până la instituirea stării de urgență se aplică în măsură în care nu contravin prezentei legi

(art.4 (1). În această perioadă nu se admite modificarea Constituției (art. 140 (3) din Constituție); adoptarea, modificarea sau abrogarea legilor organice și a legislației electorale, precum și desfășurarea alegerilor autorităților publice centrale și locale, și a referendumurilor republicane și locale.

Legea stipulează expres (art. 5) posibilitatea restrângerii unor drepturi și libertăți ale cetățenilor în conformitate cu art.54 din Constituția RM, care stabilește că sunt posibile restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți cu excepția adoptării legilor, care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului (art.54 (1) din Constituția RM), doar stabilite prin lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare (în cazul nostru) în interesele securității naționale, ordinii publice, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane (art.54 (2) din Constituția RM). Categoric nu se admite restrângerea drepturilor stipulate în art. 20-24 din Constituția RM (art.54 (3). Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății (art.54 (4) din Constituția RM).

Legea sus-menționată în art. 5 (2) concretizează alin. (2) art.54 din Constituția RM că toate „*restrângerile trebuie să fie conforme cu obligațiile care rezultă din tratatele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului la care RM este parte și nu poate implica discriminarea unor persoane sau a unor grupuri de persoane exclusiv din considerente de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, convingeri politice sau origine socială”.*

Așadar, art.54 alin.(2) din Constituția RM și art. 6 alin.(1) din Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război stipulează imperativ că toate restrângerile posibile trebuie să fie în strictă conformitate cu normele unanim recunoscute ale dreptului internațional și cu obligațiile RM, care rezultă din tratatele internaționale, privind drepturile fundamentale ale omului la care RM este parte.

Menționăm că Republica Moldova ca membru cu drepturi depline ale ONU din 2 martie 1992 a ratificat Carta ONU din 26.06.1945 și a aderat prin ratificare la cele mai importante acte multilaterale ale ONU în materia drepturilor omului: Declarația Universală a Drepturilor Omului; Pactul cu privire la Drepturile civile și politice; Pactul cu privire la Drepturile sociale, economice și culturale.

Totodată, Republica Moldova este parte din 1995 a Convenției Europene pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

În aceste acte este stipulată expres posibilitatea de restrângere, îngrădire și exercitarea unor drepturi și libertăți ale omului. Ele pot fi stabilite doar prin **lege**, în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectării drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale și nu vor putea, în niciun caz, să fie exercitate contra scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite (art. 29 DUDO).

Pactul privind Drepturile civile și politice (art. 4 pct.1) stipulează că în cazul în care un pericol public excepțional amenință existența națiunii și este proclamat printr-un act

oficial (cazul RM în pandemia COVID-19) statele părți pot în limita strictă a cerinței situației să ia măsuri obligatorii prevăzute în prezentul Pact, cu condiția că aceste măsuri să nu fie incompatibile cu celelalte obligațiuni ce le revin potrivit dreptului internațional și că din ele să nu rezulte o discriminare întemeiată exclusiv pe rasă, culoare, sex, limbă, religie sau origine socială.

În Pactul cu privire la Drepturile sociale, economice și culturale (art. 5 pct.2) nu se admite nicio restricție sau derogare de la drepturile fundamentale ale omului în materie economică, socială și culturală. Acestea sunt prevederile stipulate în actele ONU – acte cu caracter universal.

Convenția Europeană a drepturilor omului, act regional, conține în art.15 „Derogarea în caz de stare de urgență” (care practic a fost incorporat în Legea nr. 212). Așa, art. 15 (1) stipulează „…în caz de pericol public ce amenință viața națiunii, orice parte contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta Convenție, în măsură strictă în care situația o cere și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional”.

Categoric este interzis derogarea sub orice formă de la art. 2 din Convenție „Dreptul la viață”, art. 3 „Interzicerea torturii”, art. 4 „Interzicerea sclaviei și a muncii forțate: §1 – nimeni nu poate fi ținut în sclavie sau în condiții de aservire și, art.7 „Nici o pedeapsă fără lege”.

Așadar, aceste acte internaționale permit restrângerea unor drepturi și libertăți ale omului și care pot fi aplicate numai în scopul pentru care au fost prevăzute (art. 18 CEDO).

În conformitate cu actele analizate *supra* și cu Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război (art. 6 alin.(1), în cazul declarării stării de urgență Parlamentul sau Președintele RM informează în termen de trei zile Secretarul General al ONU și Secretarul General al Consiliului Europei asupra restrângerii drepturilor și libertăților cetățenilor, restrângere ce constituie o abatere de la angajamentele care decurg din actele menționate, precum și asupra volumului și cauzelor acestei abateri, precum și despre ridicarea stării de urgență și reluarea aplicării integrale a prevederilor Pactelor internaționale și ale CEDO.

Analiza Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale omului în perioada stării de urgență ar fi una incompletă dacă nu coraportăm toate problemele analizate *supra* la art.4 din Constituția RM „Drepturile și libertățile omului” în care este stipulat că (art.4 (1) – dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu DUDO, cu Pactele și celelalte tratate la care RM este parte, iar în caz că între legile interne și actele sus- menționate există neconcordanțe, prioritate au reglementările internaționale.

Prin acest articol, se demonstrează încă o dată că demnitatea omului, drepturile și libertățile lui reprezintă valori supreme și sunt garantate și protejate atât la nivel național cât si la nivel internațional, regional și universal.

În concluzie, constatăm că declararea stării de urgență în RM, introdusă prin Hotărârea de Parlament nr. 55 din 17.03.2020, precum și restrângerea în exercitarea unor drepturi și libertăți ale omului stabilite prin această Hotărâre a Parlamentului și a Comisiei pentru situații Excepționale a RM sunt absolut legale și în deplină conformitate cu actele internaționale la care RM este parte, precum și cu normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994.
2. Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr. 212 din 24.06.2004. În: *Monitorul Oficial*, 2004, nr.132-137, cu modificările ulterioare (în 2008; 2012; 2020).
3. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948.
4. Pactul cu privire la Drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966.
5. Pactul cu privire la Drepturile sociale, economice și culturale din 16 decembrie 1966.
6. Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 4 noiembrie 1950, Roma.